

ресурсів, рівні витрат і пріоритети відображають відмінності в акценті політично визначеної політики охорони здоров'я [3].

Список використаної літератури

1. Townsend, P., and N. Davidson. 1982. *Inequalities in Health: The Black Report*. Harmondsworth, England: PenguinBooks.
2. Evered, D., editor, and J. Whelen, editor. (eds.). 1985. *The Value of Preventive Medicine*. London: Pitman Publishing Ltd.
3. Blanpain, Jan E. *Health Care Reform: The European Experience*. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK231468/>
4. *Medical Care in Europe*. URL: <https://www.ricksteves.com/travel-tips/health/medical-care-in-europe>
5. Casparie, A. F. 1991. Guidelines to shape clinical practice – The role of medical societies: The Dutch experience in comparison with recent developments in the American approach. *Health Policy*. 18(3): 251–260.
6. *Healthcare in the EU and elsewhere*. URL: <https://www.haigekassa.ee/en/kontaktpunkt/medical-care-europe/healthcare-eu-and-elsewhere>

Надія РУДІК

к.держ.упр., доц., доцент кафедри економіки та менеджменту, Український державний університет науки і технологій

ЗМІЦНЕННЯ ОБОРОННОЇ СПРОМОЖНОСТІ ЄС: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГАЛИН

Під час неформального саміту у Версалі 11 березня 2022 р. глави держав і урядів ЄС взяли на себе зобов'язання «зміцнити європейську обороноздатність» у світлі російської військової агресії проти України. Так, вони домовилися: 1) збільшити витрати на оборону; 2) активізувати співпрацю за допомогою спільних проєктів; 3) усунути недоліки та досягти визначених цілей; 4) стимулювати інновації, в тому числі за допомогою цивільної / військової синергії; 5) зміцнювати та розвивати європейську оборонну промисловість, у тому числі малий та середній бізнес [8]. В підсумковій декларації зустрічі лідери держав-членів ЄС запропонували «Європейській Комісії, у координації з Європейським оборонним агентством, проаналізувати проблему недостатніх інвестицій у оборону до середини травня і запропонувати подальші ініціативи, необхідні для зміцнення європейської оборонної промислової та технологічної бази» [5, р. 5]. Ця пропозиція була повторена в Стратегічному компасі з безпеки і оборони (амбітний план дій щодо зміцнення спільної оборонної та безпекової політики ЄС) [1], прийнятому Радою ЄС та схваленому Європейською Радою в березні 2022 р.

Запитуваний у Версальській декларації аналіз був оприлюднений в Спільному повідомленні Європейської Комісії та Верховного представника ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки від 18 травня 2022 р. [6], адресованому Європейському Парламенту, Європейській Раді, Раді ЄС, Економіко-соціальному комітету та Комітету Регіонів. В цьому документі запропоновано новий рівень амбіцій у побудові сильнішої Європи в сфері оборони. Рекомендації повідомлення обговорені на спеціальному засіданні Європейської Ради 30 та 31 травня в Брюсселі.

Повідомлення має на меті гарантувати, що збільшення витрат на оборону державами-членами приведе до значно міцнішої оборонної технологічної та промислової бази ЄС, забезпечуючи посилене звичайне стримування будь-якого потенційного противника. Спираючись, зокрема, на Повідомлення про внесок Комісії в оборону ЄС від 15 лютого 2022 р. [2], державам-членам були запропоновані нові шляхи активізації спільних оборонних закупівель, а також взаємодії з промисловістю для збільшення її виробничих потужностей з

метою задоволення зростаючих потреб на основі консолідованого і більш передбачуваного попиту.

Інвестиційні прогалини в сфері оборони. Беручи до уваги аналіз інвестиційних прогалин, проведений Європейським оборонним агентством в травні 2022 р. [7], Комісія та Високий представник розглянули три основні типи прогалин [4]:

1. Оборонні витрати. Безпосереднім результатом російського вторгнення в Україну вже стало оголошення державами-членами про збільшення своїх оборонних бюджетів майже на 200 млрд. євро в найближчі роки. Хоча це збільшення є суттєвим, зазначається в спільному повідомленні, але все ж воно сталося після тривалого періоду суттєвого скорочення видатків на оборону після фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр. (зі 183 млрд євро у 2008 р. до 159 млрд євро у 2014 р.) та серйозного браку інвестицій (порівняно з рівнем 2008 р. держави-члени скоротили сукупний обсяг інвестицій в оборону на суму близько 160 млрд євро) [6, р. 3]. З 1999 р. по 2021 р. сукупні витрати ЄС на оборону зросли на 20 % проти 66 % в США, 292 % в Росії і 592 % в Китаї. Без скоординованого підходу просте збільшення витрат може призвести до подальшої фрагментації попиту та зведення нанівець прогресу, досягнутого на даний час.

2. Оборонна промисловість. Незважаючи на загальну конкурентоспроможність та могутність сектору (річний оборот оборонного сектору ЄС оцінюється майже в 84 млрд євро, що безпосередньо підтримує понад 196 тис. висококваліфікованих робочих місць і понад 315 тис. робочих місць опосередковано [6, р. 5]), в ньому існують певні труднощі та прогалини. Компанії оборонного сектору структуровані переважно вздовж національних кордонів, отримуючи переваги від тісних відносин з національними урядами. Така структура ринку в поєднанні з низькими інвестиційними витратами призвела до того, що низка національних гравців працюють на невеликих ринках, виробляючи, отже, невеликі обсяги. В повідомленні зазначається, що попри серію кроків з консолідації на національному та європейському рівнях, ЄС не вдалося досягти рівня промислової консолідації США [6, р. 5].

Тому, Європейська оборонна промислово-технологічна база (EDTІВ) [10], яка останніми роками є ключовим фокусом політичних та фінансових зусиль ЄС не лише з безпекових, а й економічних міркувань, залишається дуже фрагментованою, особливо за межами секторів авіації та ракет. Фрагментованим є й попит. Це значно зменшує її здатність підвищувати свою конкурентоспроможність за рахунок об'єднання наукових досліджень та дослідно-конструкторських розробок, а також економії на масштабах виробництва. Крім того, існують залежності для деяких ключових позицій оборонного обладнання, для яких в межах EDTІВ не пропонується власних рішень.

Основними причинами труднощів EDTІВ є зазначені вище прогалини в інвестиціях держав-членів і фрагментовані оборонні витрати в поєднанні з тим фактом, що дуже значна частина оборонних витрат держав-членів не інвестується в EDTІВ, навіть якщо в наявності є продукція виготовлена в ЄС. Так, за оцінками, в період 2007 – 2016 рр. понад 60 % європейського бюджету оборонних закупівель було витрачено на імпорт військової продукції за-за меж ЄС, що призвело до встановлення контролю або обмежень з боку третіх країн. Наприклад, у межах фінансованої США Європейської програми стимулювання рекапіталізації (ERIP), започаткованої в 2018 р. з метою заохочення європейських партнерів і союзників по НАТО модернізувати свої збройні сили шляхом створення сумісних з НАТО збройних сил та вилучення російської та радянської техніки зі своїх військових структур [3], деяким європейським країнам було надано грантів на 277 млн дол. США, що дозволило Сполученим Штатам продати зброї на суму 2,5 млрд дол. [6, р. 6].

3. Обороноздатність. В документі виділені три нагальні пріоритети: поповнення матеріально-технічних запасів та арсеналів, заміна застарілих систем озброєнь радянської епохи та посилення систем протиповітряної та протиракетної оборони. Крім визначення цих прогалин в обороноспроможності, Спільне повідомлення пропонує працювати над низкою конкретних стратегічних середньо- та довгострокових напрямів забезпечення обороноздатності у повітряній, наземній, морській, космічній сферах, а також кіберзахисті.

Заходи щодо усунення зазначених прогалин. Щоб підтримати процес усунення зазначених прогалин, Комісія та Верховний представник розробили набір цілком конкретних заходів, спрямованих на посилення європейського оборонного попиту за допомогою спільних державних закупівель та посилення пропозиції шляхом вжиття заходів на підтримку промислових виробничих потужностей.

Найближчим часом Комісія та Верховний представник (за посадою він також Голова Європейського оборонного агентства) мають намір створити Об'єднану спеціальну групу з оборонних закупівель для роботи з державами-членами з метою підтримки координації та попередження конфліктів у їхніх короткострокових закупівлях, щоб протистояти новій ситуації у сфері безпеки. Спеціальна група також координуватиме свою діяльність з Координаційним центром, створеним у рамках Європейської зовнішньополітичної служби / Військового штабу ЄС, щоб сприяти координації військової допомоги Україні.

З метою підтримки держав-членів у заповненні найбільш нагальних і критичних прогалин, за прискореною процедурою буде створено короткостроковий інструмент ЄС для посилення потенціалу оборонної промисловості шляхом проведення спільних закупівель на основі співпраці зі Спеціальною групою. Комісія готова виділити 500 млн. євро з бюджету ЄС протягом двох років, щоб стимулювати держави-члени вирішувати ці потреби спільно.

Цей короткостроковий інструмент прокладе шлях до створення структури спільних оборонних закупівель ЄС. З цією метою в третьому кварталі 2022 р. Комісія запропонує для прийняття постанову (обов'язків до виконання правовий акт ЄС) щодо створення Європейської програми оборонних інвестицій (EDIP). Цим документом будуть визначені умови створення державами-членами Європейських консорціумів оборонних потужностей (EDCC). У рамках EDCC держави-учасниці спільно закуповуватимуть для власного використання оборонні потужності, які спільно розвиватимуть в рамках ЄС, отримавши звільнення від ПДВ. Крім того, для проєктів, що становлять великий інтерес для ЄС, Союзом може надаватися відповідне фінансування [4].

Підтримка спільних оборонних закупівель доповнює та завершує зусилля, які до цього часу були здійснені в сфері оборонних наукових досліджень і технологічних розробок в рамках Європейського оборонного фонду (EDF). Крім того, Комісія та Верховний представник пропонують поступово рухатися до спільної функції ЄС щодо оборонного програмування та закупівель, що дозволить краще визначити пріоритети розвитку оборонних потужностей, на яких слід зосередитися.

Нарешті, посилене європейське оборонне співробітництво потребує надійного плану дій для зміцнення спроможності європейської оборонної промисловості. З цією метою Комісія вживатиме таких заходів:

- здійснення, у співпраці з Європейським оборонним агентством, поглибленого аналізу поточних і необхідних додаткових промислових виробничих можливостей ЄС;
- розроблення ініціативи щодо критичної сировини, включно із необхідними законодавчими заходами, щоб, серед іншого, полегшити доступ оборонної промисловості до критично важливої сировини (CRM), зміцнюючи тим самим стійкість і безпеку постачань ЄС;
- робота над подальшими заходами щодо забезпечення наявності спеціальних навичок у працівників оборонного сектора [9] для нарощування промислових потужностей;
- розгляд можливих змін до рамок досліджень та інновацій подвійного використання для поліпшення взаємодії між цивільними та оборонними інструментами;
- робота над подальшими заходами (наприклад, координація між існуючими інструментами ЄС та позиками Європейського інвестиційного банку) з підтримки критичних технологій та промислових потужностей шляхом розробки стратегічних проєктів;
- розгляд, у рамках середньострокового загального перегляду пріоритетів довгострокового бюджету ЄС, питання про зміцнення бюджетів Європейського оборонного фонду та військової мобільності за допомогою механізму «З'єднання Європи» (ключовий фінансовий інструмент ЄС сприяння зростанню, створенню робочих місць і конкурентоспроможності шляхом інвестицій в інфраструктуру на європейському рівні);

– прискорення створення CASSINI (проект ЄС з підтримки підприємництва у космічній галузі) у сфері оборони з метою залучення нових учасників та підтримки оборонних інновацій.

Європейський інвестиційний банк має також розглянути питання щодо посилення підтримки європейської оборонної промисловості та спільних закупівель, крім поточної підтримки продукції подвійного використання.

Комісія і Верховний представник переконані, що запропоновані заходи зроблять ЄС сильнішим міжнародним партнером, також у рамках НАТО, що залишається основою колективної оборони його держав-членів.

Список використаної літератури

1. A Strategic Compass for the EU. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-eu-0_en
2. Commission contribution to European defence: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Strasbourg, 15.2.2022 COM(2022) 60 final. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/com_2022_60_1_en_act_contribution_european_defence.pdf
3. European Recapitalization Incentive Program (ERIP). URL: <https://www.state.gov/european-recapitalization-incentive-program-erip/>
4. EU steps up action to strengthen EU defence capabilities, industrial and technological base: towards an EU framework for Joint defence procurement. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3143
5. Informal meeting of the Heads of State or Government Versailles Declaration 10 and 11 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>
6. Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Defence Investment Gaps Analysis and Way Forward. Brussels, 18.5.2022 JOIN(2022) 24 final. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/join_2022_24_2_en_act_part1_v3_1.pdf
7. Ministers discuss EDA analysis on defence investment gaps. URL: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/05/17/ministers-discuss-eda-analysis-on-defence-investment-gaps>
8. Questions and Answers: Defence Investment Gaps and measures to address them. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_3144
9. Skills in the defence sector. URL: https://ec.europa.eu/defence-industry-space/eu-defence-industry/skills-defence-sector_en
10. The EU's Defence Technological and Industrial Base. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_IDA\(2020\)603483](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_IDA(2020)603483)

Олександр РУДІК

*к.політ.н., доц., доц. кафедри
історії та політичної теорії,
НТУ «Дніпровська Політехніка»*

МАТРИЦЯ ПОКАЗНИКІВ ЄС У СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ: ВИСНОВКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ В 2022 РОЦІ

19 травня 2022 р. Європейська Комісія опублікувала Матрицю показників ЄС у сфері правосуддя за 2022 рік (далі – Матриця), в якій міститься порівняльний огляд ефективності, якості та незалежності систем правосуддя в державах-членах ЄС [8]. Це вже десяте видання, яке дає можливість довгострокового огляду того, як розвивалася ситуація в державах-членах у всіх трьох сферах ефективного правосуддя: